

LUBUSKI KONWENT REGIONALNY

25 października 2017 r. w Warszawie miało miejsce ważne dla środowiska osób z niepełnosprawnością wydarzenie - III Kongres Osób z Niepełnosprawnościami, podczas którego przedstawiono priorytety do Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami oraz propozycje założeń do nowych ustaw dotyczących systemu wsparcia w Polsce.

Kongres poprzedziły spotkania w 16 regionach Polski - konwenty regionalne.

Lubuski Konwent Regionalny, obradujący pod hasłem/tematem: *Edukacja włączająca i zdrowie drogą do normalizacji życia osób z niepełnosprawnością* odbył się 18 października br. w murach Uniwersytetu Zielonogórskiego w sali 8 C Collegium Neophilologicum przy al. Wojska Polskiego 71. Wybór miejsca konwentu nie był przypadkowy. Salą zawiaduje od roku „młodziutki”, ale prężnie działający Zakład Pedagogiki Specjalnej Wydziału Pedagogiki, Psychologii i Socjologii UZ, który był gospodarzem, współorganizatorem i partnerem Konwentu. Głównym organizatorem była Fundacja Aktywnej Rehabilitacji FAR, Biuro Regionalne FAR w Zielonej Górze. Partnerem spotkania był też Pełnomocnik Rektora ds. Niepełnosprawnych Studentów UZ.

W Konwencie udział wzięli przedstawiciele różnych środowisk: pracownicy naukowcy UZ zajmujący się problematyką nauczania włączającego, dyrektorzy i nauczyciele szkół prowadzących edukację uczniów z niepełnosprawnościami, dyrektorzy i pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych, dyrektorzy i pracownicy centrów pomocy rodzinie, pracownicy organizacji pozarządowych oraz wolontariusze, osoby z niepełnosprawnościami, a także studenci. W obradach Konwentu uczestniczyli również: Andrzej Gonia - Dyrektor Lubuskiego Oddziału PFRON oraz Krzysztof Woźniak - Główny specjalista ds. osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miasta Zielona Góra.

W imieniu władz uczelni uroczystego otwarcia Konwentu dokonał dziekan Wydziału Pedagogiki, Psychologii i Socjologii UZ, dr hab. Marek Furmanek, prof. UZ, a następnie prowadzenie przejęła dr Helena Ochonczenko z Zakładu Pedagogiki Specjalnej UZ, która od wielu lat poza pracą naukową zaangażowana jest we wsparcie studentów z niepełnosprawnościami. Pracuje także przy różnego rodzaju przedsięwzięciach poświęconych problematyce niepełnosprawności i od wielu lat współpracuje z FAR.

Po części oficjalnej Robert Jagodziński, Wiceprezes FAR, przedstawił cele inicjatywy „Za niezależnym życiem” oraz główne założenia Systemu Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami w nawiązaniu do Konwencji o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami oraz biopsychospołecznego modelu funkcjonowania ICF.

Procedowania sesji regionalnej poświęconej edukacji i zdrowiu podjął się dr hab. Jarosław Bąbka, prof. UZ - kierownik Zakładu Pedagogiki Specjalnej UZ. Goście i uczestnicy Konwentu z dużym zainteresowaniem przyjęli wystąpienia 9 prelegentów:

FOT. MAMERT JANION

- **dr. hab. Jarosława Bąbki, prof. UZ**, który w referacie wprowadzającym *Edukacja włączająca osób z niepełnosprawnościami - możliwości i ograniczenia* - zaprezentował m.in. diagnozę funkcjonującego obecnie systemu kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Podkreślił, że jeśli chcemy realizować ideę nauczania włączającego, potrzebne jest przygotowanie całej kadry nauczycielskiej, co wymaga współpracy MEN oraz MNiSW. Wyniki zaprezentowanych badań świadczą o tym, iż niejednokrotnie sami nauczyciele jako optymalny model kształcenia dla uczniów z niepełnosprawnościami wskazują nauczanie specjalne. Wydaje się jednak, że nie ma innej drogi, współistnienie nauczania specjalnego, integracyjnego oraz włączającego jest jedynie przejściowe, obowiązujące trendy i rzeczywiste wdrożenie założeń Konwencji oznaczają konieczność pełnego wprowadzenia nauczania włączającego.

- **dr. hab. Małgorzata Czerwińskiej, prof. UZ** (Zakład Pedagogiki Specjalnej UZ). W wystąpieniu zatytułowanym *Kultura informacji osób z niepełnosprawnością wzroku w refleksji tyflogologiczno-informatologicznej*, Pani Profesor podkreśliła wyjątkowo trudną sytuację uczniów z dysfunkcją narządu wzroku w systemie edukacji z uwagi na małą powszechność tyflografiki oraz audiodeskrypcji. Z drugiej strony obserwuje się niebezpieczną dla rozwoju kompetencji edukacyjnych i poznawczych uczniów skłonność do zastępowania umiejętności posługiwania się alfabetem Braila, korzystaniem z różnego rodzaju technologii. Jest to (niestety) powszechnie akceptowane przez nauczycieli, ponieważ jest zwyczajnie wygodne. Tymczasem brak umiejętności posługiwania się alfabetem Braila jest równoznaczny z analfabetyzmem. Obserwuje się też znaczący spadek umiejętności uczniów z dysfunkcją narządu wzroku w zakresie codziennego funkcjonowania, czy też orientacji przestrzennej. Pytanie, czy tego rodzaju umiejętności powinno kształtować się w środowisku szkolnym?

- **dr. Marcina Garbata (Pełnomocnik Rektora ds. Niepełnosprawnych Studentów UZ)**, który wypowiadając się na temat: *Osoba z niepełnosprawnością w uczelni wyższej* podkreślił, iż na etapie kształcenia w uczelni wyższej w pełni ukazują się niedoskonałości dotychczasowej ścieżki edukacyjnej. Często pojawia się postawa roszczeniowa i oczekiwanie, że uczelnia zabezpieczy wszystkie potrzeby, także te związane z zabezpieczeniem społecznym oraz zdrowiem. Poważną barierą w prowadzeniu kształcenia, szczególnie studentów z największymi potrzebami związanymi z niepełnosprawnością, jest wymóg przeznaczenia dotacji z MNiSW jedynie na działania miękkie, a nie na przykład na wyposażenie laboratoriów czy pracowni, co jest niezbędne w przypadku kierunków technicznych.

Większość uczelni polskich nie wypełnia wskaźnika 3 proc. studentów z niepełnosprawnościami, pozwalającego je uznać za uczelnię dostępną. Średnia dla wszystkich uczelni w Polsce wynosi 2,2 proc. osób niepełnosprawnych w stosunku do ogółu studentów (w przypadku UZ wskaźnik ten wynosi blisko 4 proc.!).

W związku z obserwowalną tendencją wzrostu liczby studentów z chorobami psychicznymi i brakiem standardów w kwalifikacji tej grupy w grono studentów, niezbędne jest wprowadzenie dodatkowych kryteriów, np. zaświadczeń lekarskich.

- **dr. Jolanty Lipińskiej-Lokś** (Zakład Profilaktyki Społecznej, Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii, UZ). W prezentacji *Edukacja włączająca w opiniach i doświadczeniach rodziców dzieci z niepełnosprawnością* dr J. Lipińska-Lokś zwróciła uwagę na konieczność zaangażowania rodziców w proces nauczania dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz na wzajemne korzyści jakie pojawiają się w relacji rodzic - nauczyciel. Rodzic jako ekspert w zakresie potrzeb swojego dziecka oraz źródło informacji o dziecku w zderzeniu z nieprzygotowanym czę-

sto nauczycielem. Bycie nauczycielem dziecka z niepełnosprawnością nierzadko oznacza „wrzucenie” w sytuację, a powinno być podyktowane świadomym wyborem i odpowiednim przygotowaniem.

- **mgr Jolanty Szlachetki** (Dyrektor Zespołu Edukacyjnego nr 4 w Zielonej Górze). Pani dyrektor wypowiadając się na temat: *Dzieci z niepełnosprawnościami w szkole ogólnodostępnej*, wskazała na konieczność wzmocnienia roli zespołu edukacyjnego w szkole i poszerzenia zakresu jego kompetencji. Niemalym osiągnięciem jest „wypracowany” w szkole innowacyjny system ewaluacji uczniów „Ocenianie kształtujące OK”, w którym ocena ma charakter relacji interpersonalnej opartej na motywacji, informacji zwrotnej oraz mocnych stronach ucznia. Optymizmem napawa przekazana podczas wystąpienia informacja o zainteresowaniu jakim w ciągu ostatnich 2 lat cieszyły się klasy integracyjne, do których akces zgłasza zdecydowanie większa liczba uczniów niż realnie może zostać przyjęta.

- **dr. Krzysztofa Chmielowca** (Zakład Zdrowia Publicznego, Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu, UZ). W referacie *Zdrowie a struktura wielochorobowości w starszym wieku u osób przebywających w instytucjach opieki długoterminowej*, autor przybliżył problematykę deinstytucjonalizacji opieki nad osobami niesamodzielnymi w perspektywie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia oraz badań dotyczących funkcjonowania pacjentów/podopiecznych DPS oraz szpitala specjalistycznego dla nerwowo i psychicznie chorych. Potrzebna jest zmiana celów realizowanych przez tego rodzaju instytucje z leczenia i opieki w stronę optymalizacji funkcjonowania społecznego przy zabezpieczeniu potrzeb zdrowotnych i opiekuńczych.

- **mgr Marii Kopij** (Naczelnik Wydziału Orzecznictwa Lekarskiego i Prewencji ZUS, Oddział Zielona Góra). Omawiając *System orzecznictwa i zasady przyznawania świadczeń rentowych w ZUS*, Pani Naczelnik zaprezentowała nie tylko założenia i cele obecnego modelu orzecznictwa, ale również kierunki zmiany systemu w stronę aktywniejszego włączenia osób z niepełnosprawnościami lub zagrożonych niepełnosprawnością w rynek pracy. Największą barierą jest jednak przewaga medycznego modelu postrzegania niepełnosprawności i brak indywidualizacji w procesie leczenia i rehabilitacji.

- **dr Heleny Ochonczenko** (Zakład Pedagogiki Specjalnej UZ). Prezentując temat *Prawo w normalizacji życia osób z niepełnosprawnością* dr Ochonczenko omówiła krótko problematykę niepełnosprawności w odniesieniu do norm prawnych, aktów regulujących postrzeganie niepełnosprawności oraz funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami w różnych obszarach życia publicznego. W tym ujęciu normalizacja obecna w tytule wystąpienia oznacza traktowanie niepełnosprawności zgodnie z założeniami Konwencji, nie jako porządku ekstraordynaryjnego adresowanego do wyodrębnionej na podstawie kryterium zdrowotnego i funkcjonalnego grupy osób, ale analogicznie do projektowania uniwersalnego jako elementu różnorodności rzeczywistości społecznej.

- **mgr Iwony Woźniak** (pedagog, doradca zawodowy, pracownik Biura Regionalnego FAR w Zielonej Górze), która omawiając *Doświadczenia FAR w rozwijaniu komplekso-*

wego modelu wsparcia osób z niepełnosprawnościami na przykładzie realizowanego przez FAR od 1988 r., kompleksowego, ogólnopolskiego programu aktywizacji i włączenia społecznego osób z największymi ograniczeniami funkcjonalnymi - zaprezentowała systemowe ujęcie procesu wsparcia dzieci, młodzieży oraz dorosłych osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin. Istnieje potrzeba zmiany postrzegania roli NGO, nie tylko jako organizacji pomocowych o niewielkim znaczeniu lokalnym, ale jego istotnego elementu systemu wsparcia w zakresie zabezpieczenia społecznego, aktywizacji społecznej i zawodowej, a nawet ochrony zdrowia. Oczekuje się, że zadania tego rodzaju w coraz większym stopniu delegowane będą na NGO. Niezbędne jest wypracowanie modelu współpracy między NGO, a publicznymi instytucjami systemu wsparcia.

Po przerwie kawowej Robert Jagodziński wspólnie z dr Heleną Ochonczenko moderowali dyskusję dotyczącą założeń nowego Systemu Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami i strategii w tym zakresie. Najważniejsze głosy, które pojawiły się w dyskusji dotyczyły:

1. Konieczności przyjęcia jednolitych standardów w definiowaniu niepełnosprawności, osób z niepełnosprawnością, zgodnie z Konwencją oraz oparciu systemu orzecznictwa na biopsychospołecznym modelu zdrowia i funkcjonowania.
2. Zapewniania wczesności i ciągłości procesu leczenia, rehabilitacji, wsparcia środowiskowego oraz włączenia społecznego OsN z istotnym uwzględnieniem roli NGO, modelem zaangażowania i współpracy pomiędzy sektorem publicznym i społecznym.
3. Stworzenia warunków sprzyjających większej obecności OsN w przestrzeni publicznej i nie tylko w obszarach tradycyjnie kojarzonych z problematyką osób niepełnosprawnych, dotyczy to również mediów.
4. Realizacji procedur w zakresie ochrony zdrowia, zabezpieczenia społecznego, a także prowadzenia edukacji w perspektywie końcowego celu jakim jest pełnienie ról społecznych, połączenia myślenia specjalistycznego ze strategicznym.

Zamykając konwent prowadzący - nawiązując do idei Raportu Komisji ds. Edukacji dla XXI wieku prac. pod kier. J. Delorsa - wskazali na cztery „drogi nadziei”, które wyznaczają swoje cele, zadania i sposoby realizacji idei normalizacji życia osób z niepełnosprawnością.

Znalazły się wśród nich:

- __droga pierwsza - o wymiarze poznawczym: uczyć się, aby wiedzieć,
- __droga druga - o wymiarze pragmatycznym: uczyć się, aby działać,
- __droga trzecia - o wymiarze społecznym: uczyć się, aby żyć z innymi,
- __droga czwarta - o wymiarze osobowym: uczyć się, aby być.

Podkreślili też, że owe drogi wskazują przede wszystkim kierunek do bycia równorzędnymi partnerami. Trzeba tylko dać sobie nawzajem szansę wejścia na wspomniane drogi i umożliwienia bezkolizyjnego poruszania. Taką szansę daje niewątpliwie edukacja.

Helena Ochonczenko
Robert Jagodziński